

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมคือสังฆธรรม สังฆธรรมเป็นความจริง แต่ชีวิตของเราละ ชีวิตของเราเป็นสมมุติใจ เป็นความจริง จริงโดยสมมุติ จริงโดยสังฆะ จริงโดยวิมุตติ ความจริงมันมีหลายขั้นตอน ความจริงมีละเอียดลึกซึ้งเข้าไป แต่ความจริงของเรา ชีวิตนี้เป็นความจริงอันหนึ่ง แต่ความจริงอย่างนี้เป็นความจริงสมมุติชั่วคราว เพราะชีวิตมันมีอายุขัย แต่สังฆธรรมๆ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นสังฆะอันหนึ่งเหมือนกัน แต่มันก็แปรปรวนของมัน

ธรรมโดยวิมุตติธรรม วิมุตติธรรมเป็นอกุปฺปธรรมๆ คำว่า “อกุปฺปธรรม” คือธรรมที่คงที่ตายตัว เอโก ธมฺโม ธรรมหนึ่งเดียวใจ ธรรมหนึ่งเดียวคู่กับใจหนึ่งเดียว ใจอันเดียว ชีวิตหนึ่ง แต่ชีวิตหนึ่งมันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ชีวิตหนึ่ง จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตนี้สร้างเวรสร้างกรรม เวรกรรมพาให้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อเป็นสิทธิของเรา เป็นสิทธิของใคร ใครจะเชื่อก็ได้ ใครไม่เชื่อก็ได้ เป็นสิทธิ์

แต่สังฆะความจริงๆ เป็นแบบนี้ ตั้งใจความจริงโดยการพิสูจน์โดยการทดสอบกัน ในการทดสอบกัน คุณติ พระโพธิสัตว์ๆ พระโพธิสัตว์ทำคุณงามความดีต่อเนื้อๆ การทำคุณงามความดีต่อเนื้อๆจนจริตนีสัยเป็นผู้คิดตลอดไป คิดร้ายไม่ได้ คิดต่ำทรามไม่ได้ คิดต่ำทรามไม่ได้ เพราะพระโพธิสัตว์ต่อเนื้อๆไปๆ ต่อเนื้อๆไปจนถึงชาติสุดท้าย พอเวลาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเป็นชาติสุดท้าย “เราเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” เพราะบารมีเต็ม เกิดที่ลุมพินีวัน “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” แต่ยังไม่ได้ออกบวช สุดท้ายนั้นเป็นอำนาจวาสนาบารมี

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชวนชวายนะ เวลาชวนชวายนอกประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติ กิเลสค้นหาความทะยานอยาก เวลาเกิด กิเลสพาเกิดๆ คนที่เกิดทั้งหมดมีกิเลสทั้งนั้น เจ้าชายสิทธัตถะเวลาเกิดขึ้นมาก็มีคุณงามความดี เวรกรรมอันนั้นพาเกิด

กรรมที่สมบูรณ์แบบ กรรมที่บารมีเต็มแล้วพาเกิด แต่การพาเกิดนั้นมีอวิชา มีความไม่รู้ปิดบังมา

ที่นี้ความปิดบังมา ที่ไหนมีการเกิด ที่นั่นมีการทุกข์ทั้งนั้น ทุกข์มันเกิดบนที่ไหน ที่มีการเกิด พอเกิดแล้วต้องรับผิดชอบ เกิดแล้วต้องแสวงหา ถ้าเกิดแล้วแสวงหา เกิดมีการกระทำอันนั้น มันถึงมีความทุกข์ เวลาที่มีความทุกข์ขึ้นมา เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย ถ้าจะไม่ทุกข์ต้องไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้สละราชบัลลังก์ออกพิจารณา ออกค้นคว้า

เวลาค้นคว้าขึ้นมา การค้นคว้านั้น ความทุกข์ความยากอันนั้นๆ ความทุกข์ความยาก เพราะมีกิเลส มีความไม่รู้ในหัวใจของเรา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความไม่รู้คืออวิชาทั้งนั้น เรา รู้เท่าไม่ถึงการณ์บางอย่าง เราก็ทำผิดพลาดไปทั้งนั้นนะ แต่ไม่รู้เท่าหัวใจของตน ไม่รู้เท่าหัวใจของตน ทั้งๆ ที่หัวใจของตนสร้างอำนาจวาสนาบารมีมาขนาดนั้น หัวใจของตนพยายาม ขวนขวายๆ ขวนขวายแต่คุณงามความดีทั้งนั้น คิดว่าเป็นคุณงามความดีทั้งนั้นใจ แต่คุณงามความดีอย่างนี้เป็นคุณงามความดีแบบอวิชา คุณงามความดีแบบที่เราไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความผิดพลาดของเราคือความพลั้งเผลอ คือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อวิชาทั้งนั้น

แต่เวลาเป็นอวิชา เวลามันจะค้นคว้าๆ ค้นคว้าเข้ามาในหัวใจอันนั้น นี่ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพราะเหตุนี้ไง ฟังธรรมเพื่อตอกย้ำว่าเราก็มีสิทธิ์ ทุกคนเกิดมามีหัวใจ หัวใจดวงนั้น หัวใจดวงนั้นมีค่าที่สุด เวลาสุขเวลาทุกข์มันทุกข์ที่หัวใจใจ แต่ทุกข์ที่หัวใจแล้ว เราเกิดมาเรามีชาติมีตระกูล เรามีครอบครัวของเรา มันต้องการความมั่นคงในครอบครัวของเรา

พ่อแม่ ถ้ามีลูกของเรา ลูกของเรามีที่ยืนในสังคม ลูกของเรามีความสุข พอใจแล้วแหละ ลูกของเราอย่าให้มีความทุกข์ความยากจนเกินไปนัก แต่คนเราเกิดมา อวิชาในหัวใจ มันมีกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก มันมีความทุกข์อยู่ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริงในหัวใจอันนั้น ทุกข์เป็นความจริงนะ เวลาที่มีสิ่งใดพอ มีสิ่งใดที่สมบูรณ์แบบทั้งนั้น แต่มันก็ยังเหงา มันก็ยังเศร้า ยังสร้อยในใจ คนจะมั่งมีศรีสุขขนาดไหนมันก็ยังว่าเหว่ คนจะมีมากน้อยขนาดไหน ในดวงใจ พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่มีดวงใจอิมเต็มไปได้ ถ้าไม่มีดวงใจอิมเต็มได้

คนจะทุกข์จนเจริญใจขนาดไหน เราก็มีสิทธิเหมือนกัน เราก็มีหัวใจเหมือนกันไง เวลาถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ เราก็เอาหัวใจเราประพฤติปฏิบัติ เคนจงกรม นั่งสมาธิภาวนาก็ค้นหาหัวใจของคุณ ถ้าค้นหาหัวใจของคุณได้แล้ว เอาหัวใจของคุณนั้นออกฝึกหัดใช้ปัญญา

ไอ้ที่ว่ามันรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ที่มันไม่รู้ ที่อวิชชาอันนั้นนะ พามันออกค้นคว้า พามันออกพิจารณา พามันออกพิจารณาในหัวใจของคุณ ในหัวใจของคุณ ไม่ใช่สมอง ไม่ใช่สัญชาตญาณ ในหัวใจของคุณ ถ้าในหัวใจของคุณแล้ว เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาต้องทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจขึ้นมา ทำความสงบของใจเพราะเหตุใด

เพราะเวลาเจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษาค้นคว้ากับเจ้าลัทธิต่างๆ ได้สมบัติ ๖ สมบัติ ๘ กับ ออาหารดาบส อุทกดาบส “เจ้าชายสิทธัตถะมีความรู้เสมอเรา มีความเห็นเหมือนเรา เป็นอาจารย์ได้”

เจ้าชายสิทธัตถะไม่เอาๆ เพราะเจ้าชายสิทธัตถะยังลึกลับสงสัยอยู่ ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ เขาสอนจนหมดได้หมดพุงของเขา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษามาทั่วแล้ว ทำทุกกริยามาเต็มที่แล้ว สุกทัยแล้วก็มารำพึง กิเลสมันอยู่ที่เรา กิเลสอยู่ที่เรา อดอาหารก็แล้ว กลั่นลมหายใจก็แล้ว ทุกอย่างก็แล้ว อยู่ที่เรา เราอยู่ไหนล่ะ ถึงกำหนดระลึกได้ด้วยอำนาจสมาธิ กำหนดว่านี่ถึงโคนต้นหญ้าๆ ตอนที่ป็นราชกุมารนั้น กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออกนี้ด้วยอำนาจสมาธิ ด้วยบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองไง ถึงไม่มีครูไม่มีอาจารย์ ต้องรื้อค้นด้วยตนเองไง

เวลารื้อค้นด้วยตนเอง คิดถึงโคนต้นหญ้านั้น คืบนี้ฉันทอาหารของนางสุชาดาพื้นฟูร่างกายแล้ว คืบนี้ถ้าเรานั่งแล้ว ถ้าเราไม่สำเร็จคืบนี้จะนั่งตายเลย แต่นั่งตายไม่ใช่ นั่งตายแบบทุกกริยามา ไม่ใช่ นั่งตายแบบนั่งทรมาณไง นั่งตายแบบค้นคว้าหาหัวใจของคุณไง พอจิตมันสงบเข้ามาแล้ว บุญเพนิวาसानุสติญาณ บุญเพนิวาसानุสติญาณคือเข้าไปสู่ใจของคุณ ใจของคุณ จิตหนึ่งทีเขียนว่าตายเกิดในวัฏฏะ ย้อนอดีตชาติไปตั้งแต่เป็นพระเวสสันดรไป มันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันยาวไกลได้ขนาดนั้น ถ้าเข้าถึงใจของคุณๆ แล้ว ไปรู้ถึงสิ่งที่มันสะสมมาในใจของคุณไง ในใจของคุณทีเขียนว่าตายเกิดในวัฏฏะนี้ไง

ถ้ามันเป็นบุพเพนิวาสานุสติญาณ มันก็ไม่ใช่การชำระกิเลส ดึงกลับมา รำพึงกลับมา เวลาคนเราตกอกตกใจแล้วเราพยายามเรียกขวัญกำลังใจเรากลับมา จิตมันคิดเรื่องใดเราก็ดึงกลับมาอยู่ที่ปัจจุบันนี้ ดึงมันกลับมา

เวลามัชฌิมขยาม จตุปปาทญาณ ถ้ามันยังไม่สิ้นกิเลสแล้วมันจะไปเกิดอย่างนั้นๆ ก็ดึงกลับมาอาสวัคขยญาณ อาสวัคขยญาณ อาสวัคขยคือกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ญาณหยั่งรู้ในกิเลสตัดหาของตน ญาณหยั่งรู้วิชาที่ไม่รู้ๆ ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ที่ไม่รู้ๆ นี้ แต่มันไม่รู้ อะไรละ มันมีญาณหยั่งรู้ มันมีสติมีปัญญา ไม่ใช่เข้าปฐุไปชนมัน ไม่ใช่ มันต้องมีมรรคมีผล มันต้องมีการกระทำ มันต้องมีปัญญา มันต้องมีมรรค ๘

เวลามรรค ๘ เข้าไปรื้อค้นอย่างนี้ขึ้นมา นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงปฏิญาณตนไว้ว่าท่านเป็นพระอรหันต์ๆ พระอรหันต์เพราะอะไร เพราะท่านมีวิชา ๓ ท่านมีบุคคล ๔ คู่ ท่านมีมรรคมีผลในใจของท่าน ท่านถึงปฏิญาณตนของท่าน ไปเทศน์ปัญจวัคคีย์ ปัญจวัคคีย์พยายามนัดกันว่าไม่รับๆ เวลาเทศนาว่าการ “ไม่รู้ เราก็บอกไม่รู้ ถ้ารู้แล้วเราก็บอกว่ารู้ มีอะไรให้ถามมาสิ”

แสดงธรรมจักๆ พอแสดงธรรมจักๆ เป็นความจริง พอความจริง พยานคือพระอัญญาโกณฑัญญะที่ฟังธรรมอันนั้น แล้วใช้สติปัญญาของพระอัญญาโกณฑัญญะแทงทะลุไป นี่มีดวงตาเห็นธรรมๆ

เวลาความจริงขึ้นมามันจะรู้ได้ว่าอะไรเป็นความจริง อะไรเป็นความปลอมใจ ถ้าเป็นความปลอมก็ปลอมมา ๖ ปีไป ที่พยายามรื้อค้นมา พยายามสมนุกสมบันมา ๖ ปี มันปลอมทั้งนั้นนะ มันปลอมเพราะมันไม่เข้าสู่สัจจะความจริงใจ เวลามันเข้าสู่สัจจะความจริง มันเข้าสู่สัจจะความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ไง อกุปปธรรมๆ คือคงที่ตายตัว

แล้วธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ แล้วธรรมชาติมันก็แปรปรวนของมัน ธรรมชาติมันก็สัจจะ ธรรมชาติก็สมมุติบัญญัติ สมมุติคือภาษาสมมุติเรา ภาษาโลกมันมีหลายภาษามาก วัตถุสิ่งเดียวกันแต่เรียกหลายภาษา ภาษาไหนก็เรียกวัตถุขึ้นเดียวกัน นี่สมมุติ

บัญญัติ พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เหมือนกัน ฉะนั้น เวลาเถรวาทเราสวดมนต์นี้สวดมนต์เหมือนกัน นี่สมมุติบัญญัติ แล้วสมมุติ สมมุติโลก บัญญัติก็บัญญัติธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันก็แปรปรวน ธรรมชาติก็เป็นอารมณ์ของเราอันหนึ่ง ธรรมชาติ ความเวียนว่ายตายเกิดก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่เวลามันทำของมันไปแล้วมันไม่เกิดไม่ตาย มันเป็นธรรมชาติอย่างไรล่ะ

แล้วมันไม่มีใช้ไหม

มี ไม่มีได้อย่างไร ถ้าไม่มีเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ คุณิ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เวลาประพฤติปฏิบัติแล้ว เวลาผิวดวงตาเห็นธรรม ผิวดวงตาเห็นธรรม เวลาสิ้นกิเลสแล้วไปสนทนาธรรมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนที่จะสนทนาธรรมกัน คนที่วุฒิภาวะแตกต่างกัน มันจะรู้เหมือนกันได้อย่างไร คนเรามันต้องมีวุฒิภาวะ ธรรมสาธุการ เอตมมุงคฺลุมตฺตมํ สนทนาธรรมๆ เวลาสนทนาธรรมเป็นขั้นเป็นตอน

พระสารีบุตรเวลาไปเทศน์อนาถบิณฑิกเศรษฐี ไปเทศน์ผู้ป่วย ไปเทศน์ถึงเรื่องขันธ เรื่องขันธอันละเอียดใจ เวลาชมราวาสเขาร้องห่มร้องไห้ ร้องห่มร้องไห้ นะ อยู่ในพระไตรปิฎก บอก “ทำไมทำอย่างนี้ ทำไมชมราวาสไม่ได้ฟัง ทำไมฟังแต่ภิกษุ ทำไมฟังแต่นักรบ ขอฟังธรรมอย่างนี้บ้างได้ไหม ขอฟังธรรมอย่างนี้เทศน์ว่าการชมราวาสบ้างได้ไหม” นี่เพราะเขาฟังแล้วเขาเป็นพระอนาคามี

พระสารีบุตรไปเทศน์ว่าการกับชมราวาส เสร็จแล้วมาสนทนาธรรมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย “เธอทำไมสอนเขาดำทรมขนาดนั้น ทำไมไม่สอนให้สิ้นสุดแห่งทุกข์” นี่ขนาดได้ออนาคามีนะ

เวลาคนที่เขามีคุณธรรมในหัวใจ คุณธรรมในหัวใจ มันมีมรรคมีผลในหัวใจ ถ้ามีมรรคมีผลในหัวใจ อะไรเป็นโสดาบัน อะไรเป็นสกิทาคามี อะไรเป็นอนาคามี อะไรเป็นพระอรหันต์ อะไร มันมีเหตุมีผลตรงไหน มันมีวุฒิภาวะแค่ไหนมันถึงว่าอะไรแค่ไหน

ถ้าอะไรแก่ไหน นี่ไง ชนมฺสากัจฉา เอตมฺมฺงฺลฺมฺตฺตมฺ คุรฺบาอาจารย์ของเราที่ท่านเป็น
ธรรมๆ ท่านสนทนาธรรม ท่านรู้วุฒิภาวะของกันและกัน มันมีเหตุมีผลในหัวใจอันนั้น มันมี
คุณธรรมอันนั้น ฟังธรรมๆ ฟังเพื่อเหตุนี้ ตอกย้ำอันนี้ แล้วตอกย้ำอันนี้ เราจะไม่หลงโลก

เกิดมากับโลกนะ เกิดมากับพ่อกับแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เราก็ต้องทำให้พ่อ
แม่ของเราอึ้งอึ้งใจ ทำให้พ่อแม่เราชื่นใจเป็นเรื่องธรรมดา ที่นี้เป็นเรื่องธรรมดา เราก็
ชวนชวนของเรา ทำให้พ่อแม่ของเรา แล้วก็ถึงทำให้เรานั้นแหละ ถ้าเราประสบความสำเร็จ
แล้วมีที่ยืนนะ พ่อแม่ก็มีความชื่นใจ นี่โลกว่าไม่หลงโลกๆ ใจ

โลก โลกคือสัจจะ โลกคือโลกทัศน์ ถ้าโลกทัศน์ โลกคือเรา โลกคือในหัวใจของเรา เรา
เกิดมาอยู่บนโลกนี้ อยู่บนโลกนี้ เราหาเลี้ยงชีพอยู่บนโลกนี้ แล้วก็เสียดทานหาความทะยาน
อยากมันก็หาเลี้ยงกิเลสตัดหาความทะยานอยากในตัวมัน ในหัวใจของเรา กิเลสตัดหาความ
ทะยานอยากมันหาผลประโยชน์บนหัวใจของสัตว์โลก มันอยู่บนหัวใจของเราะ มันยึดครอง
หัวใจของเรา

เราอยู่บนโลกๆ เราคิดว่าเราหาสัจจะอยู่บนโลกนี้ สัจจะบนโลกนี้มันเป็นอาชีพ ถ้าเรา
มีสติปัญญา ฟังธรรมๆ มันตอกย้ำเพื่อชีวิตเรา ตอกย้ำเพื่อหัวใจเรา ถ้าหัวใจเราชื่นบาน หัวใจเรา
มันอบอุ่น หัวใจมันแจ่มแจ้ง มันจะคิดถึงเลยละ อะไรมันมีค่ากว่ากัน อะไรมีค่ากว่ากัน

เวลาคนตาย จิตออกจากร่างไป เวลาเจ้าชายนิทรา คูสิ เขาบอกว่าตายหรือยัง...ยัง ถ้าตาย
จิตมันต้องออกจากร่าง อันนั้นคือการควบคุมส่วนประสาทมันใช้ไม่ได้ พอใช้ไม่ได้ แต่
ความรู้สึกมันยังมีของมันอยู่ ถึงจะนิทราอย่างไรมันก็มีธาตุรู้ผู้นั้น

แต่ถ้ามันออก จิตออกจากร่าง จิตออกจากร่าง เวลาคนเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตออก
จากร่างแล้วไปเสวยภพเสวยชาติของเขาแล้ว เวลาเสวยภพชาติของเขา นี่ไง เวลาที่จิตมันออก
จากร่างไปก็หมดโอกาส ถ้ามันหมดโอกาส ถ้าเรามีสติปัญญา ถ้าไม่หลงโลก เราต้องคิดของเรา
คิดของเรา เราต้องมีสติปัญญาของเรา แสวงหาของเราเพื่อประโยชน์กับเราใจ

ประโยชน์กับโลกเราก็ทำแล้ว คูสิ เวลาหลวงตาท่านบอกเลย เวลาท่านสละตาย ๒ ครั้ง
ครั้งหนึ่งคือสละตายเพราะท่านฆ่ากิเลสตัดหาความทะยานอยากของท่าน ท่านสละตายอีกที
หนึ่งเพื่อโลกนี้ไง สละตายเพื่อเวลาโครงการช่วยชาติ ท่านสละชีวิตของท่านเลย นี่มันกลับกันใจ

ท่านได้ธรรมะของท่านแล้วท่านถึงมาช่วยโลก ใ้อเราอยู่โลกทั้งตัวเลย แล้วจะไปธรรมะจะไปตรงไหน ไปไม่เป็น ไปไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันหน่วงเหนี่ยวไว้ในหัวใจใจ หัวใจมันข้องเกี่ยวไว้ใจ ถ้าหัวใจมันข้องเกี่ยวไว้เราข้องเกี่ยวไว้แล้ว แยกหามขนาดไหนก็ไปกันไม่รอด

คนจะไปรอดต้องเสียสละ ยิ่งเสียสละได้มากเท่านั้น ของหนัก เราพยายามชวนขยายไว้ เราพุงไปไม่ได้ เพราะมันเป็นสมบัติสาธารณะ เป็นสมบัติของโลก เราทำคุณงามความดีกันนะ คุณงามความดี คนเราเขาวัดกันที่ไหน วัดกันที่บุญกุศล วัดกันที่หัวใจนั่นใจ เวลาใครทำมันอยู่ในใจดวงนี้นะ ในใจดวงนั้นเป็นคนทำ เจตนาใจ เจตนาความรับรู้มันเป็นคนกระทำ แล้วอันนี้ที่มันเป็นทิพย์ มันเป็นทิพย์กับใจดวงนั้นใจ กรรมดีกรรมชั่วไปกับกับใจดวงนั้นทั้งหมด ใจดวงใดทำสิ่งใดทำอย่างนั้น

แล้วใจดวงนี้มาทำความสงบของใจ จากปุถุชนเป็นกัลยาณปุถุชน ถ้ามีสติปัญญา มีความสามารถก็ยกขึ้นสติปัญญา ๔ โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามีผล อนาคามิมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ จิตดวงนี้ทั้งนั้นเลย จิตดวงนี้ที่เป็น จิตดวงนี้ทั้งนั้นเลย ใจของเราทั้งนั้นๆ แล้วใครเป็นคนทำละ แล้วใครเป็นคนรู้ละ แล้วใครจะหลอกใครละ หลอกกันไปก็หลอกกันมา แล้วโลกก็ตื่นตื่นกันไป

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์เราท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน คนที่มีคุณธรรมของท่านนะ คุณธรรมนั้นมันเหนือโลก คำว่า “เหนือโลก” สิ่งในโลกนี้ที่มีค่า ผู้ที่มีคุณธรรมไร้สาระ ของทิ้งทิ้งแม้แต่ชีวิต ทิ้งทุกอย่าง อย่าง แล้วของสิ่งใดจะมีค่ากับธรรมดวงนั้น ธรรมในใจดวงนั้นสำคัญที่สุด ถ้าคนมีคุณธรรมอย่างนั้นแล้วมันมีความสุขๆ ใจ เพราะว่ามันมีค่าเหนือกว่าสิ่งใดทั้งสิ้น แต่พวกเรามันไม่มีค่าอะไร เราไม่มีค่า เราถึงไปติดกับโลกธรรม ๘ ใจ เพราะไม่มีค่า จิตใจเราไม่มีค่า เราไม่มีศักดิ์ศรี เราไม่มีคุณค่าใดๆ ทั้งสิ้น เราเลยเป็นเหยื่อ

เราฝึกใจเราไป ฝึกใจเรา ฝึกใจเราจนหลุดพ้น หลุดพ้นจากอะไร หลุดพ้นจากหัวใจของเรา นี่ใจ ไม่ติดตัวเราก่อน มันต้องรู้แจ้งในใจนี้ก่อน ถ้าใจนี้ไม่รู้แจ้ง ใครมันจะรู้แจ้ง หลวงตาท่านพูดอีกแหละ ถ้าเราไม่ทรงมรรคทรงผล ใครจะทรง ศีลธรรมมันอยู่ที่ใคร

ศีลธรรม คุณติ ยกมาอยู่ในตู้พระไตรปิฎก แล้วก็ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติก็ครูบาอาจารย์ของเรา แล้วเราละ เวลาศีลธรรมยกให้ท่าน แต่คุณธรรมเราอยากได้ เราอยากได้ เราก็ต้องทำไง ศีล สมาธิ ปัญญาฝึกฝนขึ้นมา หน้าทีการงานเราก็ทำ ปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็หา แต่ชีวิตนี้มีค่าๆ สิ่งใดที่มันมี

คุณค่ากับมันล่ะ สิ่งที่มีคุณค่ากับมัน เราแสวงหาอยู่นี้ ถ้ามันแสวงหาอยู่นี้ จากการแสวงหาเป็น
สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเป็น สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา กุปฺปธรรม อกุปฺปธรรม

สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา เราก็ยึดกันว่า สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา อนัตตาก็จับต้องอะไรไม่ได้เลย

อกุปฺปธรรมเหนืออนัตตา เหนือทั้งหมด แล้วใครเป็นคนสัมผัส ใจของสัตว์โลก ใจของ
เรานะ ฟังธรรมๆ พยายามตอกย้ำๆ ให้เห็นคุณค่าของน้ำใจ ให้เห็นคุณค่าของความรู้สึก แล้วเป็น
ของโยม ไม่ใช่ของเรา ของใครของมัน ใครสุขใครทุกข์อยู่ในใจทั้งสิ้น

แต่ฟังธรรม ให้ธรรมเป็นทาน เป็นทานก็คือนี้ไง ให้ธรรมเป็นทาน ให้สติให้ปัญญา ให้
สติให้ปัญญาเหนือการให้ต่างๆ เหนือการให้ต่างๆ เหนือทุกอย่าง ถ้าเหนือทุกอย่าง เราต้องเอาสิ่ง
นี้มาเป็นประโยชน์กับเรา แล้วฝึกฝนให้เป็นสมบัติของเรา เอวัง